HZ. MUHAMMED

(570-632)

Dünyanın en etkili kişilerinin listesinde başı çeken kişi olarak Hz. Muhammed'i seçmem bazı okurları şaşırtabilir, bazıları da bu konuyu sorgulayabilirler ancak; O, tarihte hem dini hem de din dışı alanlarda üstün başarı göstermiş tek kişiydi.

Mütevazı kökenlerden gelen Hz. Muhammed, dünyanın en büyük dinlerinden birini kurdu, yaydı ve son derece etkili bir siyasal lider oldu. Bugün, ölümünden on üç yüzyıl sonra, etkisinin gücü ve yaygınlığı hâlâ sürmektedir.

Bu kitaptaki insanların çoğunluğu, uygarlık merkezlerinde, kültür düzeyi yüksek ya da büyük siyasal önem taşıyan ulusların üyesi olarak doğmuş ve bu ortamlarda yetiştirilmiş olmanın getirdiği üstünlüğe sahiptirler. Hz. Muhammed ise 570 yılında Arabistan'ın güneyindeki Mekke şehrinde, o zamanlar ticaret, sanat ve bilim merkezlerinin çok uzağında olan, dünyanın geri kalmış bir yerinde doğmuştu. Altı yaşında öksüz kaldı ve mütevazı koşullarda büyüdü. İslam geleneği bize, okuması yazması olmadığını söyler. Yirmi beş yaşındayken zengin bir dulla evlenmesinin ardından ekonomik durumu iyileşti. Yine de kırk yaşına yaklaşıncaya kadar, sıra dışı bir insan olduğu konusunda çok az gösterge vardı.

O zamanlar Arapların çoğu putperestti; birçok tanrıya inanır tardı. Bununla birlikte Mekke'de az sayıda Yahudi ve Hıristiyan da yaşardı ve tüm evreni yöneten tek ve mutlak Tanrı'nın varlığını Hz. Muhammed büyük bir olasılıkla ilk onlardan öğrendi. Kırk yaşına geldiğinde, Hz. Muhammed, bu tek Allah'ın kendisiyle baş melek Cebrail aracılığıyla konuşmakta olduğuna ve gerçek inancı yaymak için O'nu seçtiğine iyice inanmıştı.

Üç yıl boyunca Hz. Muhammed, sadece yakın arkadaşlarına ve yandaşlarına vaaz verdi. Sonra 613'lerde halka açık vaazlara başladı. Yavaş yavaş yandaş kazanırken Mekke'deki yetkililer O'nu tehlikeli bir rahatsızlık unsuru olarak görmeye başladılar. 622 yılında, güvenliğinden endişe eden Hz. Muhammed, kendisine önemli siyasal güce sahip bir konumun önerildiği, Mekke'nin yaklaşık 300 km. kuzeyinde bir şehir olan Medine'ye göçtü.

Hicret" olarak bilinen bu göç Peygamber'in hayatının dönüm noktasıydı. Mekke'de müritlerinin sayısı azdı. Medine'de ise sayılan arttı ve kısa bir süre sonra kendisini neredeyse mutlak bir lider haline getiren bir etki oluşturdu. Sonraki birkaç yıl içinde, yandaşları hızla çoğalmaktayken Medine ve Mekke arasında bir dizi çarpışma oldu. Bu savaş 630 yılında Hz. Muhammed'in Mekke'ye zaferle, bir fatih olarak dönmesiyle sona erdi. Hayatının kalan iki buçuk yılı, Arap kabilelerinin yeni dini süratle kabul etmelerine tanık oldu. Hz. Muhammed 632 yılında öldüğünde, tüm güney Arabistan'ın etkili yöneticisiydi.

Arap Bedevileri çetin savaşçılar olmalarıyla tanınırlardı. Ancak sayıları azdı; aralarındaki çatışmalar ve yıkıcı savaş hali ortalığı kasıp kavuruyordu. Kuzeydeki tarım alanlarında yerleşmiş krallıkların büyük ordularıyla denk değildiler. Ama tarihte ilk kez Hz. Muhammed tarafından birleştirildikten ve yüreklerine Tanrı inancının coşkusu dolduktan sonra bu küçük Arap orduları, insanlık tarihindeki en şaşırtıcı fetihlere girişiyorlardı. Arabistan'ın kuzey dokusunda Sasanilerin büyük Pers imparatorluğu, kuzey batısında merkezi; Konstantinopolis olan Bizans ya da Doğu Roma İmparatorluğu yer almaktaydı. Sayısal olarak Araplar karşılarındakilerin hiç dengi değildi. Ama savaş alanında her şey bambaşkaydı ve coşku dolu Araplar, Mezopotamya, Suriye ve Filistin'in tamamını süratle fethettiler. 642 yılına kadar; Pers orduları Kadisiye (637) ve Nihavent (642) savaşlarında yenilgiye uğratılmış, Mısır da Bizans İmparatorluğu'ndan alınmıştı.

Hz. Muhammed'in yakın arkadaşları ve halefleri olan Ebubekir ve Ömer ibn'il Hattab'ın komuta ettiği bu büyük fetihler bile Arap ordularına yeterli gelmedi. 711'e kadar, Kuzey Afrika'yı bir baştan bir başa geçerek Atlas okyanusuna kadar indiler. Buradan kuzeye yöneldiler; Cebelitarık boğazım aşarak İspanya'daki Vizigot krallığını yendiler.

Bir süre, Müslümanlar Hıristiyan Avrupa'nın tamamını yenilgiye uğratacakmış gibi bir görünüm ortaya çıkmış olmalıdır. Ancak, 732'de Tur savaşında, Fransa'nın içlerine ilerlemiş bir Müslüman ordusu sonunda Frenkler tarafından yenilgiye uğratılabilmişti. Yine de, Peygamberlerinin söylemiyle coşmuş bu Bedeviler, bir yüzyılı bulmayan bir savaş dönemi içinde, Hindistan sınırından Atlas okyanusuna uzanan bir imparatorluk; dünyanın o güne dek gördüğü en büyük imparatorluğu yaratmışlardı. Orduların fethettiği her yerde, yeni inanca büyük ölçüde yöneliş eninde sonunda gerçekleşiyordu.

Bu fetihlerin tümü günümüze kadar kalıcı olmadı. Persler (İranlılar), Peygamber'in dinine bağlı kalmakla birlikte, o zamandan bu yana Araplardan bağımsızlıklarını geri aldılar ve İspanya'da yedi yüzyıldan fazla süren savaş, Hıristiyanların yarımadanın tamamını yeniden ele geçirmeleriyle sonuçlandı. Bununla birlikte, eski uygarlıkların iki beşiği, Mezopotamya ve Mısır, tıpkı Kuzey Afrika kıyılarının tamamı gibi, Arap olarak kaldı. Yeni din geçen yıllar içinde ilk Müslüman fetihlerinin ulaştığı şuurların çok ötesine doğru yayılmaya devam etti. Günümüzde Afrika ve Orta Asya'da on milyonlarca; Pakistan, Kuzey Hindistan ve Endonezya'da ise daha fazla sayıda mümini vardır. Yeni inanç Endonezya'da birleştirici bir etken olmuştur. Alt kıta Hindistan'da ise, Müslüman ve Hindular arasındaki çatışma birlik oluşumunun önünde hâlâ önemli bir engeldir.

O halde Hz. Muhammed'i insanlık tarihi üzerindeki etkisinin kapsamı nasıl değerlendirilmelidir? Bütün dinler gibi İslam da müminlerinin hayatları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Dünyadaki büyük dinlerin kurucularının bu kitapta öne çıkmalarının nedeni budur. Dünya üzerinde Müslümanların yaklaşık iki katı Hıristiyan yaşadığına göre, Hz. Muhammed'in İsa'dan daha üst sırada yer alması başlangıçta tuhaf görünebilir. Bu kararın iki temel sebebi vardır. Öncelikle; Hz. Muhammed İslam'ın gelişiminde, İsa'nın Hıristiyanlığın gelişiminde oynadığından daha önemli bir rol oynamıştır. İsa Hıristiyanlığın temel ahlaksal ve manevi akidelerini (bunların Yahudilikteki akidelerden farklı olanlarını) ortaya atmış olmakla birlikte, Hıristiyan teolojisini geliştiren, yayılmasını sağlayan esas kişi ve Yeni Ahit'in büyük bir bölümünün yazarı Aziz Paul (Pavlus)'dur.

Hz. Muhammed ise İslam'ın hem teolojisini hem de temel ahlaki ve manevi ilkelerini ortaya koymuştur. Buna ek olarak yeni inancın kabul görmesinde ve İslami ibadetlerin yerleşmesinde en önemli rolü oynamıştır. Dahası; kendisine vahiy yoluyla gelen ve O'nun söyleminin bir arada toplanmasından oluşan Müslümanlığın kutsal kitabı Kur'an'ın yazarıdır. Söylediklerinin çoğu sağlığında aşağı yukarı aslına sadık kalınarak kayda alınmış ve ölümünün üzerinden fazla zaman geçmeden, hüküm niteliği taşıyacak şekilde bir araya getirilmiş hadisler de çok etkili olmuştur. Dolayısıyla Kuran, Hz. Muhammed'in fikir ve öğretisini temsil eder. İsa'nın öğretisinin bu şekilde derlenmiş hali elimizde bulunmamaktadır. Müslümanlar için Kuran, en az İncil'in Hıristiyanlar için taşıdığı önemi taşıdığından, Hz. Muhammed'in Kuran yoluyla yarattığı etki çok büyük olmuştur. Hz. Muhammed'in İslam üzerindeki göreceli etkisinin, İsa Mesih ve Aziz Paul'ün Hıristiyanlık üzerinde birlikte bırakmış oldukları etkiden daha büyük olması muhtemeldir. O halde, salt din düzeyinde bakıldığında Hz. Muhammed'in insanlık tarihi üzerinde İsa kadar etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Bunun ötesinde, Hz. Muhammed (İsa'dan farklı olarak) dinsel olduğu kadar din dışı alanlarda da bir liderdi. Hatta, Arap fetihlerinin arkasındaki itici güç olarak, tüm zamanların en etkili siyasal lideri olarak değerlendirilse yeridir. Önemli tarihsel olayların bir çoğu için, kaçınılmaz oldukları ve olayların yönlendiren siyasal lider olmadan da ortaya çıkacağı söylenebilir. Örneğin, Simon Bolivar hiç yaşamamış olsaydı da Güney Amerika kolonileri muhtemelen özgürlüklerini kazanacaklardı. Ancak Arap fetihleri hakkında bu söylenemez. Hz. Muhammed'den önce benzeri bir olay görülmemişti ve fetihlerin Onsuz da başarılabilecek olduğuna inanmak için hiçbir neden yoktur. İnsanlık tarihinde bu olguyla karşılaştırılabilecek tek fetih; on üçüncü yüzyılda Moğolların, temelde Cengiz Han'ın etkisine bağlı fetihleridir. Ancak, yayılma alanı Arapların fetihlerine göre daha geniş olmakla birlikte, bu fetihler kalıcı olmadı ve bugün Moğolların yaşamakta olduğu yurt, Cengiz Han öncesinin sınırlarına çekildi.

Arapların fetihleri ise çok farklıdır. Irak'tan Fas'a kadar, sadece İslam inancıyla değil, aynı zamanda Arap dili, tarih ve kültürüyle birleşmiş bir Arap ülkeleri zinciri uzanmaktadır. Kuran'ın Müslüman dininin merkezinde durması ve Arapça yazılmış olması, Arap dilinin aradan geçen on üç yıl boyunca herkes tarafından anlaşılmayacak lehçelere ayrışmasını büyük bir olasılıkla engellemiştir. Arap devletleri arasında farklılıkla ve bölünmeler elbette vardır ve bunlar göz önünde bulundurulmaya da değer ama, bu kısmi ayrılık süreklilik arz eden önemli birlik unsurlarına gözümüzü kapamamıza neden olmamalıdır, örneğin ne İran ne de Endonezya, her ikisi de hem Müslüman hem de Petrol üreten ülkeler olmakla birlikte, 1973-74 kışındaki Petrol ambargosuna katılmamışlardır. Sadece ve sadece Arap ülkelerinin ambargoya katılmış olması bir tesadüf değildir.

O halde görüyoruz ki yedinci yüzyıldaki Arap fetihleri insanlık tarihi üzerinde günümüze kadar önemli bir rol oynamaya devam etmiştir. Dinsel ve din dışı etkilerin bu emsalsiz karışımı, Hz. Muhammed'in "insanlık tarihindeki en etkili kişi" ünvanını hak ettiğine inanmama yol açmaktadır.

Kaynak: Michael H. Hart, Dünya Tarihine Yön Veren En Etkin 100, Neden Kitap Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.25-30